

ז שבת שם בְּרִיתָא
ח שם בְּמִקְרָא

(טו) וַיֵּשׁ מִתִּירֵי. פי' בכרמלית. וענ' א' שְׁהֶעֱלָה דאין להקל אלא לצורך, כמ"ש רמ"א. ולתן לו מעות בשבת אסור לכ"ע, מ"א. [ובס' אליהו רבה מחמיר ג"כ וכן יש לירא-שמים להחמיר]:

וְכָל־בָּסֵפִי ח: (נה) הוֹאִיל וְאָפְשֵׁר. דָּלָא חֲשִׁיב נְהִיגָה מִמְּלֵאכָה הָאִינוּ יְהוּדִי בִשְׁבֹתָ, כִּינן דְּאָפְשֵׁר לוֹ לִיבֵד לְחוּץ הַבּוֹר וּלְשִׁתּוֹת בְּהֵמָה בְּלֵאל חִלּוּל שְׁבֹתָ, וְדוֹקָא בְּהִקְמָתָא אֲסוּר דְּאִי אָפְשֵׁר לָהּ לְשִׁתּוֹת מִתּוֹךְ הַבּוֹר. (מע) וּבִבְרָמָה נָפִי, אִם הִבִּיא מִים מִנְּהָר שֶׁאָפְשֵׁר לָהּ לְשִׁתּוֹת מִשְׁמֵם גּוֹפָא, אוֹ שֶׁהִבִּיא (ג) מִבּוֹר הָעוֹמֵד בְּרִשְׁוֹתֵי הַיַּחֲדִיד שֶׁהָיָה אָפְשֵׁר לְהִתְקַנְיָטָה שָׁם וּלְהִשְׁקוּתָהּ בְּלֵאל חִלּוּל שְׁבֹתָ, אִם כִּינן יִהְיֶה מִתּוֹךְ, דְּאָף בְּהִקְנִיטָה הִבִּיא דְּרָךְ לְרִשְׁוֹתֵי הָרִבִּים בְּאֲסוּר לָהּ חֲשִׁיב נְהִיגָה מִמְּלֵאכָה בִּשְׁבֹתָ, כִּינן דְּהוּא הִתְנַהֵּא הֵיךְ יָכוֹל לִתְנוּת בְּלֵאל חִלּוּל שְׁבֹתָ, (ה) אָבֵל אִם כַּפֶּסֶם הָיָה הִבִּיא הָאִינוּ יְהוּדִי מִים לְבִהֶמְתּוֹ מִבּוֹר שֶׁהָיָה לְרִשְׁוֹתֵי הַיַּחֲדִיד הָעוֹמֵד בְּרִשְׁוֹתֵי הָרִבִּים, דְּאֵלּוּ הַמִּים אִי אָפְשֵׁר לְהִשְׁקוּתָהּ בְּהֵמָה, וְכָל־אִי אָף שִׁישׁ שָׁם גַּם נִהָר שֶׁהָיָה אָפְשֵׁר לְהִשְׁקוּתָהּ מִשְׁם אֲסוּר, דְּעֵל־כָּל־פְּנִים מִים אֵלּוּ הִבִּיא מִמְּקוֹם שֶׁאִי אָפְשֵׁר לָהּ לְשִׁתּוֹת בְּהֵמָה: (ו) לִילֵךְ שָׁם. וְאִם אֵין הַיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לִילֵךְ שָׁם מִפְּנֵי סִכְנַת דְּרָכִים, (ז) אֲסוּר גַּם לְרֻדָּה זוֹ, וּפְשׁוּט דְּהוּא הִדִּין לְהִדִּיחַ כִּלִּים בְּבִהֶמִים אִם לַעֲשׂוֹת כֵּם שֶׁאֵר תַּשְׁמִישֵׁין שֶׁלֹּא הָיָה אָפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת שָׁם בְּתוֹךְ הַבּוֹר, דִּינוֹ בְּבִהֶמְתּוֹ אֲסוּר גַּם לְרֻדָּה זוֹ. וּלְעֵנִן דִּנְיָא, הָעֵקֶר בְּרֻדָּה אֲשׁוּנֵה דְּהוּא דִּיעָא (ז) כֵּל הָרֵאשׁוֹנִים, וְכֵן מִשְׁמַע מִתְּנָרִיא וְחוֹסֶפֶת שְׁבֹתָ, וְכֵן לְצִנְרָה גְּדוֹל אוֹ לְצִנְרָה שְׁבֹתָ (ט) יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה וְלִתְקַלְקֵל, (ס) וּבִמְצוּאֵי־שְׁבֹתָ יֵשׁ לְהִתִּיר מִדֵּי כָּכָל גּוּי: (נז) וְיֵשׁ מִמֵּיתֵינִי. הָאֲחֵרוֹנִים נִדְּחוּ מֵאֵד בְּטַעַם הַדָּבָר, דְּהָא אָף הִישִׁימְקֻלִּין בְּדִסְמֻף לֹא מִצְוֵי שֶׁתְּקַלּוּ רַק לְעֵנִן דִּיעָבֵד, אָבֵל לֹא לְכַתְּחֵלָה לְהִתִּיר אֲמִינָה לְאִינוּ יְהוּדִי אֲפִלּוּ בְּכִרְמִלִית, וְכֵל־שֶׁכֵּן בְּרִשְׁוֹתֵי הָרִבִּים, וְגַם מֵה שֶׁצֵּיִן תִּמְצֵץ עַל זֶה כֵּל בּוֹ, כִּתְבַּת הַקֶּנְזֶר אֲבָרְהָם דָּלָא נִמְצָא זֶה בְּכָל־בּוֹ, וְהִנֵּר־אִי כִּתְבַּת דְּהוּא דַּעַת דְּרַבִּינָה הַמּוּבָא בְּכִיתִי־יוֹסֵף בְּסִימֵן שׁוֹ, (נח) אוֹ שֶׁאֵר דְּרָבִינִים. (נו) הִינוּ דָּבָר שֶׁהוּא צָרָךְ שְׁבֹתָ שְׁבֹתָ: (צ) דְּרָךְ בְּרִמְלִית. וּבְרָבִינִי מִשְׁמַע דְּהִגְדוּ לְהִשְׁקֵל אֲפֹת בְּרִשְׁוֹתֵי הָרִבִּים דִּילְכָּל: (ס) ואִרְעִיל־פִּי שִׁישׁ לְהַחֲמִיר. וְהַמְשַׁע אֲפֹת וְשִׁבְבוֹת

[illegible]

הלכות שבת סימן שבה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נט]

ובדרכי-משה משמע דנהגו להקל⁽⁴⁸⁾ אף ברשות-הרבים דילין⁽⁴⁹⁾.

(48) וטעם המנהג להקל ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ל אות א), לפי מה שכתב בשו"ת ארץ צבי (סי' עה) שברוב הפעמים יש לנכרי חפצים של עצמו בכיסו, ומשום כך מה שמוציא עבור הישראל נחשב רק כריבוי בשיעורים.

(49) לענין דזור המכנים מכתבים מרשות הרבים דרך חריץ בכותל שהוא 'מקום פטור' לתוך רשות היחיד של ישראל, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' יז אות ה) שכיון שהישראל עצמו יכול לעשות זאת בדרך היתר, ואף שכאשר ישראל הכניס מרה"ר למקום פטור אסור לו להכניסו מהמקום פטור לרה"י, מ"מ כיון שעצם ההכנסה ממקום פטור לרה"י מותרת, לא גזרו בכך על אמירה לנכרי, ולמעשה צ"ע בזה.

[משנ"ב ס"ק ס]

שהוא צריך הפסקה לקדושה⁽⁵⁰⁾ או להביא התבשיל החם שהוקן לסעודות שבת⁽⁵¹⁾

(50) ולגבי נכרי שהיה מביא את האוכל לקידוש שאחר התפילה, ולפעמים היה מביאו על ידי רכב, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' לה) שהפוסקים התירו בדיעבד רק במקרה, אבל לא כשנזהרים כך באופן קבוע, וכדי שלא להעליב את האחרים יכול ליהנות רק קצת, ובעיקר הדבר אין לבנות מצות קידוש על היתרים דחוקים.

(51) אמנם בשעה"צ לעיל (סי' רעו ס"ק כז) משמע שכל צרכי הסעודה נחשבים לצורך מצוה.

[משנ"ב ס"ק סא]

ועל-פלגנים לא יתן מעות לאינו-יהודי על זה [מ"א], וגם לא יתן לו הקלי לידו ולא יקבלם מידו בעת הבאתו, כדי שלא יעשה הישראלי העקירה וההנחה⁽⁵²⁾.

(52) ולענין איגרת שהביא נכרי בשבת, כתב לעיל (סי' שז ס"ק נו) שנהגו לומר לנכרי להניחה על גבי הקרקע, כיון שיש לחוש שמא יטלנה הישראל מידו בזמן הליכתו, ונמצא הישראל עושה את ההנחה.

[משנ"ב ס"ק סב]

לצורך שבת⁽⁵³⁾.

(53) וכעין זה כתב הכף החיים (ס"ק קטו) שאם אין לו מה לאכול

או לשותות מותר לו לומר לנכרי שיביא לו, כדי שלא יתענה בשבת. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ב סי' עז) שמותר להיכנס לבית הכנסת שנכרי הביא את המפתחות שלו דרך רשות הרבים בשבת.

[משנ"ב שם]

אלא בשכר וכיוצא בזה מהדברים הנצרכים בשבת⁽⁵⁴⁾.

(54) ובזמנינו שאין עיקר השתיה בשיכר, כתב הברית עולם (אמירה לנכרי סי' ז ס"ז) שהכל כמנהג האדם והמקום לשתות בעיקר שתייתם, וגם מי שרגיל לאכול הרבה פירות לצורך תזונתו גם זה נחשב לו כדברים הצריכים לשבת.

[משנ"ב ס"ק סה]

דמקצה מתר בהנאה⁽⁵⁵⁾.

(55) וכן מבואר לעיל (סי' שח ס"ק פב ו-פח וסי' שיא ס"ק לב) שמוקצה מותר בהנאה. אמנם, בשעה"צ לקמן (סי' תקא ס"ק לא) כתב, שאסור ליהנות מדבר מוקצה כשעושה בו מעשה בידים גם אם אינו מטלטל, והעיר בשו"ת בית הלוי (ח"א סי' יב), שלעיל (סי' שיא שם) כתוב שמוותר לשכב על גבי קש מוקצה אף על פי שנהנה ממנו. ותיירץ הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' נט), שרק כשעושה מעשה השתמשות בידים נחשב הדבר כאילו הוא מטלטל את המוקצה, מה שאין כן כשהוא רק שוכב על הקש, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"א ס"ק ב אות ב). והוסיף, שלכן מותר לשבת על אבן שהיא מוקצה, מפני שאינו נחשב כמשתמש בה אלא כנהנה ממנה ממילא, מה שאין כן לסמוך את רגלי המיטה על גבי אבן הרי זה אסור, שהרי בכך הוא מחשיב את האבן שמשתמש בה כחלק מרגלי המיטה [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק פב)].

[שעה"צ ס"ק סז]

למה לא הקל מרשות-היחיד לרשות-הרבים, ודומין דחליבת הקמח⁽⁵⁶⁾.

(56) כוונתו, שאע"פ שחליבת בהמות אסורה מהתורה משום מלאכת מפרק שהיא תולדה של מלאכת דש, מ"מ התיר השו"ע לעיל (סי' שה ס"ב) לומר לנכרי לחלוב בהמות משום צער בעלי חיים. וכתב המשנ"ב שם (ס"ק עג), שמי"מ טוב שיחלוב הנכרי את החלב לתוך אוכל, משום שבאופן זה אינו עובר אלא על שבות דשבות [שבאופן זה אין החליבה אסורה מהתורה, כיון שמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל].

הלכות שבת סימן שכה

ביאורים ומוספים

שלו, ועושה מלאכה לצורכי הרבים, וכשיש מחצה ישראלים ומחצה נכרים עושה לצורך שניהם, ולכן דוקא כשמשתמש בנר מיד מוכח שהדליק את הנר לצרכו, ומותר לישראל ליהנות מהנר.

[ביה"ל ד"ה אם מכין]

ודברי הפנ"א אברהם נפלאו מקונו, דהא פקדש של רבן גמליאל הלא ידע האינו יהודי שצריכים להפקדש לידו ב⁵⁷.

59) ואפשר ליישב, שלא מדובר במקום חנייתה האחרון של הספינה, ולכן כל זמן שלא היה רבן גמליאל לפני הנכרי, יכול היה הנכרי לחשוב שרבן גמליאל מתכוין להמשיך בהפלגתו עם הספינה למקום אחר (חידושי בתרא).

[משנ"ב ס"ק עב]

אבל אם רגיל⁶⁰.

60) ובכמה פעמים נחשב כרגיל, כתב הכף החיים (ס"ק קלג) על פי דברי הש"ך (יו"ד סי' רכו ס"ק יא) שהוא בשתי פעמים.

[ביה"ל ד"ה להשקות]

ד"הם א"י בדיעבד⁵⁷.

57) ולענין נכרי שהדליק נר בבית שיש בו ישראל, כתב במשנ"ב להלן (ס"ק ע) שאם הנכרי לא יצא מהבית מיד לאחר שהדליק את הנר, מותר לישראל ליהנות מהנר מיד, כיון שמן הסתם הדליק הנכרי את הנר כדי להשתמש בו לאחר מכן.

[משנ"ב ס"ק ע]

דמסתמא הדליק אדעתא שישתמש בו אחר-כך⁵⁸.

58) ומה שכתב השו"ע לעיל (סי' רעו ס"ב) ובמשנ"ב שם (ס"ק יח), שאם לא השתמש הנכרי בנר מיד אסור לישראל להשתמש בו, ואין אומרים שמן הסתם הדליקו הנכרי לצרכו, ביאר התהלה לדוד (ס"ק לד) שמדובר בנכרי המכיר את הישראל, ומשום כך יש לומר שמן הסתם הדליקו עבור הישראל. ובבגדי ישע (סי"ב) כתב, שכאן מדובר בנכרי שמדליק נר בביתו, ומשום כך י"ל שמן הסתם הדליקו עבור עצמו, אלא אם כן יוצא מביתו מיד לאחר שהדליקו, מה שאין כן לעיל שמדובר בנכרי המשתמש בבית שאינו

הלכות שבת סימן שבה קס באר הגולה

ט שם תרבה
י הנהגות מרדכי פרק
טו בשם רמ"ה
כ הרא"ש וכן פתחו
השור ופסקים
ל שבת ק"א מ"ש
הפוסקים
הנאמרים
בפרק 1

*אם מכירו (טו) אסור, וכן בכל דבר דאיכא למחש שמא ירבה בשבילו. ואכל בדבר דליכא למחש שמא ירבה בשבילו, כגון שהדליק גר לעצמו או עשה כבש לירד בו, שכן אחר ובכבש אחר יספיק לכל, אפילו מכירו (סח) מותר: יב' אף-על-פי שאינו מכירו, (סט) אם אומר בפרוש שלצורך ישראל הוא עושה, או אפילו אם אינו אומר כן, ומעשיו מוכיחים שלצורך ישראל עושה, כגון שהדליק גר בבית שישאל בו (ע) והלך לו האיני-יהודי, אסור: יג' אם לקט אינו-יהודי והאכיל לבקחת ישראל (עא) אין צריך למחות בידו לפי שעה, (עב) אכל אם רגיל בכך צריך למחות: יד' לעשה אינו-יהודי בשבת ארון או קבר לעצמו, מותר לישראל לקבר בו, ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו (יז) עולמית. ונדון אהבה בפרהסיא והארון על גביו, שהכל יודעים שעשה לפולגו ישראל.

באר הטיב

(טו) אסור. אפילו שלא בפניו, והינו שיועד האיני-יהודי עכ"פ שהישאל יבוא להאכיל בהמתו, דאז חליטין שירבה בשבילו, ט"ז. ועמ"א שהעלה דאם האיני-יהודי מכירו יודיע שצריך לו, אפילו באופן שושה על המסח אסור.

משנה ברורה

אם מכירו וכו'. מדינתם המסחר (טו) משמע דאף אם שלא בפני הישראל לקט אסור אם מכירו, וכן פסקו (טו) כמה אחרונים, (סח) וצ"ל-פנים בעינן שיעד האיני-יהודי בשעת מלאכתו שצריך לזה הישראל המכירו, דאז שוף למגורו שכן להרבות בשבילו. (סט) ויש פוסקים המחמירין שסוברין דאפילו אם כבר עשה האיני-יהודי ולא ידע אז שהישאל צריך, אסור אם מכירו, דאף דאין בזה חשש שירבה בשבילו בשבת זו, גוררין דבמה שיהנה מפלאתו ירגילו להרבות בשבילו לשבת אחרת. ולעת הצורך יש להקל בזה: (סז) אסור. הינו רק עד הערב, ואין צריך להמתין בכדי שיעשו [מ"א]: (סח) מותר. דאף להסוברין לאסור משום שבת אחרת, (ע) לא חליטין בזה שיעשה בשביל ישראל עצמו לשבת אחרת, ודוקא בדבר שיעשה לעצמו חליטין שמא ירבה בשביל ישראל, אכל לא שיעשה בשביל ישראל לבדו: יב' (סט) אם אומר בפרוש. רוצה לומר, ואסור אפילו אם השתמש מתחלה בעצמו גס"פ, וכדלעיל בסעיף ו: (ע) והלך וכו'. ולא נשתמש בו מאומה. ומשמע דאם לא היה האיני-יהודי הולך היה מותר לישראל להשתמש תכף משהדליק הגר אף קדם שהשתמש בו האיני-יהודי, משום דחליטין דמסתמא הדליק אדעתא שישתמש בו אחר-כך⁶⁸. ועין בעלת-שבת ובבאור הלכה בסעיף י דבור המתחיל 'להשקות': יג' (עא) אין צריך למחות בידו. (עב) מללקט ולהאכיל בהמתו, כיון שאינו עושה זה בצווי ישראל אלא מעצמו, ואמרין דלא להנאות ישראל מכון אלא אדעתא דפשה עושה כדי להרויח ולכן אין צריך למחות בו, וכדלקמן בסימן שלד סעיף כה לענין דלקח שאין צריך למחות באינו-יהודי כשלא מעצמו לכבות, מה שאין כן בסעיף יא שהישאל עצמו מאכיל, אסור כיון שנהנה בגדים, והוא הדין לשהאיני-יהודי מאכיל בצווי גס"פ (עב) אסור אף שלקט מעצמו מתחלה: (עב) אכל אם רגיל⁶⁹ וכו'. והוא (עב) רק הערמה בעלמא ואסור: יד' (עג) עולמית. ואף-על-גב דבכל מלאכות שעשה בשביל ישראל אינו אסור רק בכדי שיעשה, תבא והוא מלתא דפרהסיא, וכדלקמה, לכוין בשבילו. ועין בסוגיא שם דמקשי הגמרא מפרשין, ופרש רש"י וחדושי הר"ן דגם לאביי מקשי דחשיב שלא בפניו, אף דנדע בבואי שצריך לישראל

שער הציון

(טו) הגר"א: (טו) ט"ז ואלה רבה, וכן משמע מהגר"א: (סח) ט"ז ואלה רבה, וגם הפג"א-אברהם הקדים כן בעצם דין זה ואף דשיטתם מרחקין, עין בפרי"קדים, אך דעתו ביותר מהז, דאפילו אם בפניו לקט אינו אסור אם כי בידוע שצריך לו, והט"ז ואלה רבה לא בארו דעתם בזה להקל או להחמיר: (סט) בית-יוסף לדעתו אף מה שכתב בהפג"א-משה שכתב הפ"ק זה אזיל לשיטתו, קשה, דממעין שם במגיד-משנה יראה שדעתו דלכלי עולם בעינן שדע שצריך לו, וכן משמע ממה שהביא בית-יוסף בשם אש"י בשם אור זרוע, דלדבריהם הכל אם בשל או אפה עבד-ישראל בשבת אפילו לצורך עצמו ואפילו בשבת ראשונה ובפסח ראשונה, שאין העבד יודע אם אדוניו יאכל מהז או לאו, אפילו הכי אסור, והעמיק שם באור זרוע השעם מהתוספתא מפני שפירגלו לשבת הבאה, ומשמע מסתמא לשונו דאפילו אם לא אפה בפניו אסור ומשמע זה גופא. אף לפלא על האלה רבה, שבסעיף קטן ט העמיק מבית-יוסף דברים אלו לדינא, ובסעיף קטן כה העמיק דדוקא כשיודע שישאל צריך להאכיל בהמתו, ואולי דבעבד ושפחה חליטין טפי שהוא מתכוון בשביל אדונו בכל גונו: (ע) מן-אברהם: (עב) (עג) משמע בהרא"ש: (עב) כן נראה לי, כיון דבאמת חליטין היה בשביל ישראל: (עג) עין במגן-אברהם בשם הרא"ש, וכן משמע גס"פ בהרש"א בחידושי וכן כתב רבנו יצחק. ומה שכתב דמהשלחן צריך מוכח כמרדכי, איני יודע מנלה, ואברהם, הלא הלשון היה כתוב גס"פ בטור ובקצור פסקי הרא"ש, ומוכח להפוך:

הלכות שבת סימן שבה שבו

באר הגולה 320

אָבֵל אַם הוּא בַּצְנֵעָה, מִתֵּר לִקְבֹּר בּוֹ לַעֲרֹב בְּכָדִי שִׁיעָשׂוּ; וְיֵאָפְלוּ כְּשֶׁהוּא בְּפִרְהָסָא אִינוּ אָסוּר אֶלֶּא לְאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְלוֹ, אָבֵל לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר מִתֵּר, (עד) וְהוּא שִׁיעָמִין בְּכָדִי שִׁיעָשׂוּ: **טו** סְאִינוּ יְהוּדִי (עה) שֶׁהֵבִיא בְּשֶׁבֶת חֲלִילִין (פרוש, כלי גִּזְוֹן חֲלוּלִים שְׁקוּלִם מְעוֹרֵר הַכִּי) לְסִפּוֹד בָּהֶם יִשְׂרָאֵל, לֹא יִסְפֹּד בָּהֶם לֹא הוּא עֲוֹלָא אַחֲרִים עַד (יח) שִׁיעָמִין לַעֲרֹב בְּכָדִי שִׁיבֹאוּ (עו) מִמְּקוֹם קָרוֹב. (עז) וְאִם יָדַע בּוֹדָאִי שֶׁמִּמְקוֹם פְּלוּנִי הֵבִיאֵם בְּשֶׁבֶת, (עח) יִמְתִּין לַעֲרֹב בְּכָדִי שִׁיבֹאוּ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם, וְאַחֲרֵי־כֵן מִתֵּרִים בֵּין לוֹ וּבֵין לְאַחֲרִים. (עט) וְהִנֵּי מִלֵּי בְּשֶׁהֵבִיאֵם דֶּרֶךְ רִשׁוֹת־הַרְבִּים, אָבֵל אִם לֹא הֵבִיאֵם אֶלֶּא דֶּרֶךְ כְּרַמְלִית, בֵּין שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בָּהֶם אָסוּר תוֹרָה אִין צְרִיף לְהִמְתִּין כְּדִי שִׁיבֹאוּ אֶלֶּא (יט) מִתֵּרִים לַעֲרֹב מִיָּד: **טז** (כ) (פ) סִפֵּק אִם הוּבֵאוּ מִחוּץ לְתַחוּם אוֹ מִתּוֹךְ הַתַּחוּם, (פא) חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא מִחוּץ לְתַחוּם הוּבֵאוּ:

שבו דיני רחיצה בשבת, ובו י"ג סעיפים:

א (א) אָסוּר לְרַחֵץ (ב) (ב) כָּל גּוֹפּוֹ, אָפְלוּ כָּל אָבֵר וְאָבֵר (ג) לְבַד, אָפְלוּ *בְּמִים שֶׁהוּחַמוּ מַעֲרֹב־שֶׁבֶת, בֵּין בָּאֵם הֵם בְּכָלִי בֵּין אִם הֵם בְּקִרְקַע, (ד) וְיֵאָפְלוּ לְשִׁפּוֹף הַמִּים עַל גּוֹפּוֹ וְלִהְיוֹתָם אָסוּר, אָבֵל מִתֵּר לְרַחֵץ (ה) בָּהֶם פְּנִי יָדָיו וְרַגְלָיו הֵנָּה (ו) אוֹ שְׁאָר אֲבָרֵי, כָּל שְׂאִינוּ רוֹחֵץ כָּל גּוֹפּוֹ (ביי)

א שבת ל"ט ברכות
ב קרי' יהודה
ג מימא שם
ד שם ברכות

שערי תשובה

[ב] **כָּל גּוֹפּוֹ**. עֵין בִּאחֵיט. וְעֵין בְּשִׁית ח"צ סִימָן יא שְׁאִסוּר לְנִשְׁיָם לְטַבֵּל כְּלִיל־שֶׁבֶת בְּחִמִּין, וְעֵין בְּשִׁית ג"כ סִימָן כד וְכֵה שֶׁהוּא הֵנָּה מִתֵּר לְהַפְלִין שִׁיעָמִין הַחֲמִין בְּעִישׁ לְמִקְוֵה בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל כְּדִי שֶׁלִּכְשֶׁתִּשְׁתַּחֲשֹׁף לֹא יִהְיֶה רַק פּוֹשְׁרִין, וּבְפִשְׁרִין שֶׁרִי רַק בְּחִמִּין אָסוּר, ע"ש, וְכִיכ בְּתַפְאֶרֶת צִבִּי סִימָן ט ע"ש שֶׁכָּתַב לִישָׁב דְּבָרֵי הַח"צ מ"ש לַעֲנֹן רְחִיצָה בֵּין הַשְּׂמִשׁוֹת אֶף שֶׁבִּלְדֵי הַקֶּהֱל שֶׁבֶת, ע"ש. וְעֵין בְּשִׁית חוֹט־הַשְּׁנִי סִימָן פב בְּעֵינֵי טְבִילַת נָשִׁים כְּלִיל־שֶׁבֶת, הֵם מִלְּחֻמֵּי מִלְּטַבֵּל מִבְּעַיִן מִמְּקוֹם שְׁאִין מִנְהָג הַנָּשִׁים לְלַבֵּשׁ לְבָנִים בְּשֶׁבֶת יו"ט, וְאֶפְשָׁר מִשּׁוּם שְׁאִין יִדְעִים לִזְהֹר בְּרַחֲצָה, וּמִקוֹם שְׁאִין מִנְהָג יֵשׁ לְהִתֵּר, רַק שְׁלֹא תוֹרֵץ בְּכָדִי שְׁלֹא מִבּוֹא לִידֵי סוּחִיטָה, ע"כ:

באור הלכה

הַמְרַחֵץ⁶¹, דְּרֹב יִשְׂרָאֵל הִי שֶׁם, עֵין שם: * סִפֵּק אִם הוּבֵאוּ מִחוּץ לְתַחוּם וְכו'. הֵנָּה אֶף דְּבִסְעִיף ז' כֶּתֶב לַעֲנֹן סִפֵּק דִּישׁ אִמְרִים דְּלַעֲרֹב מִתֵּר מִיָּד, וְיִדְעֵי שֶׁהוּא שִׁשִּׁת הַמִּקְלִין בְּסִפְקָא, כָּאִן בְּסְעִיף ז' הֵם לְהִתְחַמֵּד, וְכֵן בְּסְעִיף ט וּבְסִימָן תַּקִּטוֹ סִפֵּק ג' כֵּן לְהִתְחַמֵּד [בִּיאור הַגֵּר"א לְעִיל ב"ס]:

* בְּמִים שֶׁהוּחַמוּ מַעֲרֹב־שֶׁבֶת. וּמַעֲטֵר, אַע"פ שְׂאִינוּ חָלִי כָּל הַגּוֹף, יֵשׁ לוֹמֵר דְּמִתֵּר

גִּזְוִי אִינוּ אָסוּר רַק בְּכָדִי שִׁיעָשׂוּ, וְעֵין סוֹף סִימָן תרסד⁶², וּבְדָבָר הַר"ן מְצָאֵת עוֹד (עה) בְּכִמָּה רֵאשׁוֹנִים, וְעַל־כֵּן אִין לְהִתְחַמֵּד בְּעַת הַצֶּרֶף: (עד) וְהוּא שִׁיעָמִין וְכו'. וְאֶף־עַל־גַּב דְּלֵאחֵר לֹא שִׁיף לְמַגְזֵר שְׁמָא יֵאמֵר לְאִינוּ־יְהוּדִי בְּשֶׁבֶת לַעֲשׂוֹת כְּדִי שִׁיחִיָּה מוֹכֵן לְמוֹצָא־שֶׁבֶת, מִכָּל מְקוֹם לֹא חֲלָקִי בְּדָבָר שֶׁנַּעֲשִׂית בּוֹ מִלֵּאכָה גְּמוּרָה בְּשִׁבְלִי יִשְׂרָאֵל. וְעַד דְּבָכֵל הַמְּלֵאכֹת שֶׁנַּעֲשִׂית בְּשִׁבְלִי יִשְׂרָאֵל דְּמִתֵּר לְרַחֵץ לְהִמְתִּין בְּכָדִי שִׁיעָשׂוּ, אָפְלוּ אִם אָמַר לוֹ לְאִינוּ־יְהוּדִי שִׁיעָשׂוּ עֲבוּרִי, אֶף דְּעַבֵּד אִסוּרָא בְּנָה, אָפְלוּ הַכִּי אִין צְרִיף לְהִמְתִּין בְּמוֹצָא־שֶׁבֶת רַק עַד כְּדִי שִׁיעָשׂוּ מִשּׁוּם שְׁלֹא יִהְיֶה מִמְּלֵאכֶת שֶׁבֶת וְלֹא יִתֵּר [מ"א]: **טו** (עה) שֶׁהֵבִיא בְּשֶׁבֶת וְכו'. מִיָּד שֶׁהֵבִיאֵן מִחוּץ לְתַחוּם, וְגַם הִיָּה דֶּרֶךְ רִשׁוֹת־הַרְבִּים, שֶׁנַּעֲשֶׂה אָסוּר תוֹרָה, דָּאִם לֹא הִיָּה דֶּרֶךְ רִשׁוֹת־הַרְבִּים (עו) הִיָּה מִתֵּר לְאַחֲרִים לַעֲרֹב מִיָּד: (עו) מִמְּקוֹם קָרוֹב. דִּהִינוּ מִחוּץ לְתַחוּם. וְאִם הֵבִיאֵן דֶּרֶךְ סְרִטָא גְּדוּלָּה שֶׁהוּא מִפְּרָס, (עו) אָסוּר לוֹ עוֹלָמִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סְעִיף יד לְגַבִּי אֶרֶץ וְקָבֵר: (עז) וְאִם יָדַע בּוֹדָאִי וְכו'. בֵּין לְהִתְחַמֵּד, וְכַגּוֹן שֶׁהוּא תְּרַבָּה יוֹתֵר מִתַּחוּם, (עח) וּבֵין לְהִקָּל, כְּגוֹן שֶׁהוּא בְּתוֹף תַּחוּם, וּמִחֲמַת שֶׁהֵבִיאֵן דֶּרֶךְ רִשׁוֹת־הַרְבִּים, לְכָךְ צְרִיף לְהִמְתִּין עַד כְּדִי שִׁיבֹאוּ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם, שְׁלֹא יִהְיֶה מִמְּלֵאכֶת שֶׁבֶת: (עח) יִמְתִּין לַעֲרֹב כְּדִי וְכו'. רוֹצֵה לוֹמֵר, אָפְלוּ הוּא דָבָר הַמְּצוּי מִמְּקוֹם קָרוֹב, בֵּין שֶׁבֶת עֲמָה מִרְחוֹף צְרִיף לְהִמְתִּין בְּכָדִי שִׁיבֹאוּ מִמְּקוֹם שְׁמָא [ב"י]: (עט) וְהִנֵּי מִלֵּי בְּשֶׁהֵבִיאֵם⁶³ וְכו'. קָאִי אִתּוֹף הַתַּחוּם, (עט) לְכָךְ מִתֵּר כְּשֶׁהֵבִיאֵן דֶּרֶךְ כְּרַמְלִית, אָפְלוּ לוֹ, לַעֲרֹב מִיָּד; דָּאִם הִיָּה מִחוּץ לְתַחוּם, אָפְלוּ דֶּרֶךְ כְּרַמְלִית הִיָּה אָסוּר לוֹ בְּכָדִי שִׁיבֹאוּ, וְלֵאחֲרִים מִיָּד, וְכִמְדִּי שֶׁשֶּׁתִּם לְקַמֵּן בְּסִימָן תַּקִּטוֹ סְעִיף ה. וְאֶף דְּעַל כְּרַמְלִית יֵשׁ גַּם־כֵּן אָסוּר דְּרַבֵּנָן כְּמוֹ עַל תַּחוּמִּין, מִכָּל מְקוֹם הַקֶּלֶוּ בּוֹ מִשּׁוּם שְׂאִינוּ מִתְּהַנֶּה כְּלִי־כֶף בְּהִבָּאֵת הָאִינוּ־יְהוּדִי מִתּוֹף תַּחוּם: **טז** (פ) סִפֵּק אִם הוּבֵאוּ וְכו'. וְגַם כָּאִן שִׁיכִי הִנֵּי תִנָּאִים שֶׁנִּזְכָּרוּ בְּסְעִיף ט [ט"ז]: (פא) חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא וְכו'. וְעַל־כֵּן צְרִיף (פ) גַּם־כֵּן לְהִמְתִּין בְּעֶרְבֵי כְּדִי שִׁיבֹאוּ מִחוּץ לְתַחוּם:

א (א) אָסוּר לְרַחֵץ וְכו'. גִּזְוִיָּה (ב) שְׁמָא יְבֹאוּ עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתֵּם בְּשֶׁבֶת: (ב) כָּל גּוֹפּוֹ. וְהוּא דִּהִין (ג) רַב גּוֹפּוֹ, דְּרִבּוֹ כְּכֹל: (ג) לְבַד. וְכִל־שֶׁכֵּן אִם רוֹחֵץ בְּדֶרֶךְ הַרְחִיצָה כָּל הַגּוֹף בְּיָחִיד: (ד) וְיֵאָפְלוּ לְשִׁפּוֹף וְכו'. הִנֵּנוּ (ג) אָפְלוּ מִמֵּם הַהוּחַמוּ מַעֲרֹב־שֶׁבֶת, וְאָפְלוּ הֵם בְּקִרְקַע: (ה) בָּהֶם. הִנֵּנוּ בְּחִמִּין שֶׁהוּחַמוּ מַעֲרֹב־שֶׁבֶת⁶⁴, (ד) אָבֵל בְּחִמִּין שֶׁהוּחַמוּ בְּשֶׁבֶת אָסוּר אָפְלוּ יָדָיו לְבַד: (ו) אוֹ שְׁאָר אֲבָרֵים. וְאִשָּׁה שְׁלֹכֶשֶׁת לְבָנִים בְּשֶׁבֶת יוֹם־טוֹב מִתְּרַת לְרַחֵץ בְּמִקְוֹמוֹת הַמְּטַנְפִּים, בְּחִמִּין שֶׁהוּחַמוּ מַעֲרֹב שֶׁבֶת יוֹם־טוֹב, רַק שֶׁתוֹזַה לְרַחֵץ בְּיָדָיו וְלֹא בְּכָדִי שְׁלֹא תְּבֹאוּ לִידֵי

שער הציצין

(עז) אֶף בְּקִצֵּץ בְּכָל גִּזְוִי שֶׁרִי מִדִּינָא⁶⁴, אֶלֶּא שֶׁנִּכּוֹן לְהִתְחַמֵּד⁶⁵ [מ"א]: (עה) הַמֵּאֹר וְהַמְּכִיץ וְהַשֶּׁבִּי"א בְּחִדוּשֵׁיהֶם וְכֵן בְּחִדוּשֵׁי הַר"ן בְּשֶׁם יְהוֹנָתָן: (עו) אַחֲרֵיכֵם: (עו) ט"ז וּמִגְזֵר אֲבָרֵהֶם וּמִי"ט וְהַגֵּר"א, דִּלֹּא כְּלָבוּשׁ: (עח) תּוֹסֶפֶת־שֶׁבֶת, וְגַם לְפִרְשׁ הַמִּגְזֵר־אֲבָרֵהֶם בְּסְעִיף־קָטָן לֹד מִכְרַח הַמְּחַסֵּר מִיָּד מִתְחַלֶּה כְּכָל גִּזְוִי: (עט) ב"ח וּמִגְזֵר אֲבָרֵהֶם וְאֵלֶּיָּה וְכֵה וְתוֹסֶפֶת־שֶׁבֶת, דִּלֹּא כְּטִי. אָבֵל מִבְּאוּר הַגֵּר"א מְשֻׁמֵּעַ שְׁסוּבֵר כֶּסֶף"ז דִּלֹּא אָסוּר אֶף בְּכְרַמְלִית בְּכָדִי שִׁיבֹאוּ: (פ) חִדוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֵר. וְאֶף דְּבִסְפֵּק מִחוּץ לְתַחוּם בְּעֶלְמָא שְׁלֹא בִּמְתָּ, כִּתְבֵּנוּ לְעִיל בְּסְעִיף ט דִּהַסְכִּימוּ הָאֲחֵרִים וְלִמְצָא־שֶׁבֶת מִתֵּר מִיָּד, הִכָּא בִּמְתָּ הַמִּיר טְפִי, עֵין שֶׁם בְּסְעִיף ט בְּחִדוּשֵׁי שֶׁבֶת טַעַם נִכּוֹן לָזֶה: (ה) מִגְזֵר־אֲבָרֵהֶם: (ז) מִגְזֵר־אֲבָרֵהֶם: (ז) מִגְזֵר־אֲבָרֵהֶם בְּשֶׁם הַפּוֹסְקִים, וְכֵן כֶּתֶב הַגֵּר"א:

הלכות שבת סימן שבה שבו

ביאורים ומוספים

לישראל אלא עשה את מלאכתו שמחלק לכל האנשים את
הדואר.

סימן שבו

דיני רחיצה בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

גזירה שמה יבואו על ידיה ליהנות בשבת.⁽¹⁾

(1) ואף על פי שאמרו בגמרא (גיטין נד, א) שלא נחשדו ישראל
לחלל שבתות בזדון, ביארו הרשב"א (שבת מ, א) הרי"ן (שם יח, ב)
בשם הירושלמי (שם פ"ג ה"ג), שגזרו גזירה זו מפני הבלנים שהיו
מבעירים עצים תחת המים מבעוד יום סמוך לחשיכה, בכדי
שיבערו כל השבת ויחממו את המים שעליהם, ולכן גזרו חכמים
שלא לרחוץ בחמין בשבת, כדי שלא יבואו לחתות בגחלים בשבת.

[משנ"ב ס"ק ה]

היונה בחמין שהוחמו מערב שבת⁽²⁾, אצל בחמין שהוחמו בשבת אסור
אפילו ידיו לבד.⁽³⁾

(2) ומים שלא נעשתה בשבת שום פעולה לחממם, והתחממו
מאליהם כגון שהניחם מערב שבת על האש וכדו', דעת
הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ד הע' יב), שדינם כמים שהוחמו
מערב שבת, וכמו שכתב בהגהות רעק"א (סי' שכו) שכשלא
עשה מעשה בשבת יש להתיר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו.
מאידך, בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עה אות א) מבואר
שאף שנתחממו בלא כל מעשה בשבת, דינם כהוחמו בשבת,
וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' נח, ח"ג סי' לג ס"ק ג
וסי' מז, וחס"ד סי' לא ס"ק א) שמפורש בדברי התוספות ישנים
(שבת לט, ב) שאסור לרחוץ בהם אפילו את ידיו, כיון חמין
שהוחמו בשבת. והוסיף (שם), שאף מים שהוחמו בערב שבת
ונשארו על האש בשבת כדי לשמור על חומם דינם כמים
שהוחמו בשבת, ומי המיקל בדברי הרעק"א (הנ"ל) יש לו
עמוד עולם לסמוך עליו. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פל"ה תשובה
א) כתב להתיר במים שהוחמו בערב שבת, ונשארו על האש
בשבת כדי לשמור על חומם. ולענין מים שהוחמו בדוד שמש,
ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ח).

(3) ולענין לרחוץ במים שחיממם נכרי לצורך עצמו, כתב הערוך
השלחן (ס"ב) שאסור לרחוץ בהם אפילו פניו ידיו ורגליו. ובשו"ת
אגרות משה (אורח ח"א סי' קכו ענף ב) כתב, שאפילו לדעת
הגמ"א (ס"ק ו) שאוסר לרחוץ בחמין במים שהוחמו בשבת בדרך היתר,
מ"מ אם חיממם נכרי מותר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו, כשאין
לחשוש שמא הירבה הנכרי בעבורו, וכגון שאינו מכיר, כיון
שדינם אותם כמים שהוחמו מערב שבת.

[ביה"ל ד"ה אם מכין]

אף ידוע בדיני שפירק לישאל תפוקתו⁽⁶¹⁾.

(61) ויש ליישב, שאפשר שסובר הנכרי שאין לישראל צורך במרחץ
במוצאי שבת, כיון שכבר התרחץ בערב שבת, ובשבת לא עשה
מלאכה אלא נח, וממילא רק כשעומדים הם בפניו והוא מכיר
את צרכיהם, הרי הוא עושה את המלאכה גם עבורם (חידושי
בתרא).

[משנ"ב ס"ק עג]

והוא הדין בכל מלי דפוקתא שפוקתא בשביל ישאל אסור לו
עולמית⁽⁶²⁾ וכו', ועין סוף סימן תרסד⁽⁶³⁾.

(62) ולענין סידורי תפילה וספרי לימוד שנדפסו בשבת על ידי
נכרים עבור ישראל, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ב סי' יז)
שכיון שנעשה בהם חילול שבת בפרהסיא חילול שם שמים,
מאוסים הם לדבר מצוה ולתפילה, ואסור להתפלל וללמוד בהם,
והלומד בהם אינו זוכה לסיעתא דשמיא בלימודו. והוסיף, שיש
לצדד שמי שידוע שסידורים אלו נדפסו באיסור, ואף על פי כן
מתפלל בהם, לא יצא ידי חובתו אפילו בדיעבד, אך למעשה
כתב, שמי שעבר להתפלל בהם לא יחזור ויתפלל, והרי הוא
כמעוות לא יוכל לתקן.

(63) שם (סי"א) כתב הרמ"א, שאם צוה הישראל לנכרי לקצוץ
עבורו ערבה בשבת, תעשה כן בפרהסיא, יש להחמיר שלא
להשתמש בה אם יש לו אחרת.

[שעה"צ ס"ק עד]

אף בקצוץ בכל גווי שרי מדינא⁽⁶⁴⁾, אלא שצנן להחמיר⁽⁶⁵⁾.

(64) כותתו, שבדיעבד אם עשה הנכרי את המלאכה מותר ליהנות
ממנה, אבל לעשות את המלאכה לכתחילה על ידי נכרי אסור,
וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' רמד ס"א) שאם המלאכה
מפורסמת שהיא של ישראל, אסור לעשותה בפרהסיא אפילו
בקבלנות, ואפילו שלא בבית הישראל.

(65) ולענין בית שנבנה בקבלנות על ידי נכרי בשבת בפרהסיא
עבור ישראל, כתב לעיל (שם ס"ק ב) שבדיעבד יש לסמוך על
דעת ר"ת ולדור בו, ואפילו מי שנבנה הבית עבורו.

[משנ"ב ס"ק עט]

והני מלי קשהבא⁽⁶⁶⁾.

(66) וחבילה שהובאה בח"ל על ידי הדואר בשבת [ואין השולח
מקפיד שתימסר דוקא בשבת], הורה הגרש"ז אויערבך (שש"כ
פל"א סכ"ד) שמותר ליהנות ממנה כבר בשבת, אפילו אם הובאה
דרך רשות הרבים גמורה, מכיון שהדוור לא הביא במיוחד

